

Documenten in verband met de geschiedenis der Heilig-Graforde tussen 1299 en 1762 *)

Nr. 24

Richardus vanden Cruce, provinciaal van de Heilig-Graforde in Neder-Germanië en prior van de priorij te Sint-Odiliënborg, verleent aan Willem Grommen, regulier kanunnik van zijn Orde, toelating zijn deel in het erfgoed van zijn overleden ouders te verkopen.

Sint-Odiliënborg, 13 december 1550.

A. ORIGINEEL : ontbreekt.

B. AFSCHRIFT (opgenomen in de akte van 19 december 1550) RAH = *Rijks-archief Hasselt*, Gichten Loons Recht, Schepenregisters van buiten Hasselt, reg. 178, 1545-1554, fol. 234^v-235^r.

Ich broeder Richardus vanden Cruce prior tot Sint-Odiliënborghe, ordens des heylighen Graeffs ¹⁾ ons Heren, doen kont ende certificere oevermits desen oepenen placæet//fol. 235^r brieff, soedan onse medebroeder Broeder Willem Grommen ²⁾ eenen tyt lanck gheweist ende noch es procurator onss Convents vuerscreven : Om tot behoef ender orber desselven Convents op te bueren ende uut te gheven uut crafft syner professien alhier gedaene ende geschiet wes in froemer trouwen sich betempt. Ende want dan nae dootlicken aeffganck syner vroemer alderen patrimonium syns versterffs aldaer geleghen es, ende dat selve eensdeels oft altoe maele met wille ende weten syns provinciaels aldaer woenende ende syns priors ende conventualen geoerzaeckt toe verhant-

*) Zie *Augustiniana* XXIII, 1973, p. 468-546.

¹⁾ Richardus vanden Cruce, prior te Sint-Odiliënborg en provinciaal in Neder-Germanie : 1550-1574. Cfr. Zr. M. HERESWITHA, *De priorij te Sint-Odiliënborg*, in : *Augustiniana*, XX, 1971, p. 304-307.

²⁾ Willem Grommen : reguliere kanunnik van het Heilig Graf. *Infra*, nr. 25, vn. 1.

plechten, voer een somme oft summen gelts erfflick oft losbaer ende allsulche notsynghe ende proffyt daer aeff hercomen werdt totwaelfaert ende in behoef syns convents vuerscreven bekeren werdt, is derhalve myne ende duer onser wille ende consent, ende mits desen, willighen ende consenteren dat Broeder Willem vuerscreven soe voele syns patrimoniump betref, eynighen synen bewanten oft fremden moeghen toe vercoepen oft toe besweren met gheschicklychen froemen ende onbedriecklicken coepe toeseegghen ende betelinghen in presencie ende met voerweten des werdighen priors tot Henegouwe, onss provinciael indertyt ³⁾, alsoe dat Broeder Willem vuerscreven maech ende sall moghen den ghenen daer [hi] met handelen wierdt gerichtlyck ter plaetsen ende voerghericht daer dat goet behoert oft sorteirt legis operas ende bewaecoinghe te doene; soe langhe ende waer zy inden Rechten des genoech sullen hebben, sulchs geschiet sall werden ende geschiet sall syn, sullen wyr nu ter tyt ende tot allen toekoemenden tyden ende ewelick stedich vast ende onverbruecklick halden ghelyck oft ich van wegghen myner priorscappe ende convents wegghen in eyghenen persoenen present geweist were ende muntlyck met broeder Willem vuerscreven alle zake bestendighet ende confirmeirt hedde sonder alle bedroech ende argelist. In orkondt ende getuichnisse der waerheyt, hebbe ick prior vuerscreven dit placaet met mijns selffs hant gescreven ende onderteikent. Daerbij tot meerder vesticheyt mynen priors ampts zieghel op spacium diss ghedruckt. Gegeven tot Sinte Odilienberghe op Sinte Lucyen daech ⁴⁾ Anno XVe onss Heren vyfftych. Aldus ondergheteickent Richardus prior propria manu.

Nr. 25

Willem Grommen, regulier kanunnik van het Heilig Graf, priorij Henegouw, verkoopt aan Willem Vleytinx, met toelating van de prior en van de provinciaal zijner Orde in Neder-Germanië, het erfdeel dat hem bij het overlijden van zijn ouders werd toegewezen.

³⁾ Willem Zenders, geb. ca. 1500 - overleden 12 maart 1566. Cfr. Zr. M. HERSWITHA, *De priorij te Sint-Odiliënberg*, in : *Augustiniana*, XX, 1971, 304-307. — ID., *Willem Zenders*, in : *Nat. Biogr. W.*, I, 1966, kol. 965-967.

⁴⁾ *Sint-Lucyen daech* = 13 december.

Hasselt, 19 december 1550.

A. ORIGINEEL : ontbreekt.

B. AFSCHRIFT : RAH-G.L.R., Schepenregisters van buiten Hasselt : Nr. 178 (1545-1554), fol. 234v.

Willem Vleytincks op Broeder Her Willem Grommen.

Anno XVe vyfftych op de negenthiensten decembris voer ons scoutit ind scepenen van Buyten Hasselt heeft Broeder her Willem Grommen ¹⁾ volghende der consenteringhe syns prioers hier ondergescreven, met synen gesadden momber peter custers in srichters hant opgedraghen allen syn kintsgedeelt oft versterff als hem nae doot syns vaders ende moders zeliger aengestorven ind aengedeylet es, voer ons scepenen vuerscreven ten loenschen recht daer op verthiyende tot orbaer inde behoefte Willem Vleytinxs de daer inne ter ghichten comen es naden lantrecht beheltelick mallicks Recht, ende dit om ende voer die somme van hondert brabantse gulden eens, twintich stuvers brabantse voer den gulden gheryckent, ende noch voer seshien gulden Hessels jaerlicks ceys alsoelanghe als der vuerscreven broeder her Willem leven sall ²⁾ ende inden menschelicken leven es ende neit langher, mer nae doot desselven neit meer te ghelden, assignerende die selve aen ind op syn huys ende hoeff met synre toebehoerten ende op vyffthien royen daernaer gelegen Regenoet vanden huysen ende hoeff des heren straete ter eenre, Ghys Haghens ter andere ende Lyn Weerts gherven ter deirder zijden Regenoet vanden vyffthien royen Lyn Weerts ter eenre, Hoebe Willems ter andere ende Heyn Speelmans ter derder zijden, te vallen alle jaere tsint Andriesmesse ³⁾ ende ierstwerff Andree Anno een indvyfftych ⁴⁾, na opdracht ind verthienisse es ghichtinghe verleent in voeghen vuerscreven naden lantrecht, behel-

¹⁾ Willem Grommen; geproefte kanunnik van de Heilig-Grafpriorij Henegouw onder Hasselt. Prior van dat klooster was van 1538 tot 1558 Willem Zenders, die ook fungeerde als provinciaal van Neder-Germanië van 1541 tot 1550, en in dat jaar opgevolgd werd door Richardus vanden Cruce (1550-1574), de prior van het klooster te Sint-Odiliënberg. Broeder Willem Grommen was reeds procurator van de priorij Henegouw vóór 1550. — *Supra*, nr. 24.

²⁾ Willem Grommen verkoopt zijn erfdeel voor 100 gulden Brabants (Brabantse gulden of Karolusgulden) en een jaarlijkse cijns van 16 gulden Hasselts, te betalen vanaf 30 november 1551, tot aan zijn overlijden.

³⁾ *Sint-Andriesmesse* = feest van Sint Andreas : 30 november.

⁴⁾ 1551, 30 november, Kerststijl.

telick mallicks recht. Ende Willem vuerscreven geloeffde syn huisfrouwe Katheryn Willems vorts te brenghen des ghicht te lauderen ende kennen van machten ind werden d'inhalt vander consenteringhe des prioers van den vuergenoemten Broeder her Willem tot welligher hij ouk gheloeffde met sijnen momber vuerscreven consent te brenghen van sijnen proviciael. Volcht hiernaess desselven prioers vuerscreven consent aldaer inbracht. Ind oevergegeven luydende soe hier van worde te worde navolcht. (Zie nr. 24).

Nr. 26

Minnelijke schikking getroffen door de priors van Sint-Odiliënberg en van Hoogeruts, waardoor de twist beslecht wordt die gerezen was tussen Wwe Willem Fryns en Wwe Jan Pasmans, ten gevolge van de nalatenschap van Lambrecht Fryns.

Hoogeruts (Slenaken), 26 oktober 1562.

A. ORIGINEEL : RALM, Archief Hoogeruts, Reg. Nr. 3002, inliggend los stuk (chirograaf).

Papier. H. 20 cm. × Br. 27.5 cm.

Soe sych daerom twist und mysverstant erhalten hefft nemplych tusschen twe wydfrouwen Willem Fryns zeliger huysfrouwen eyns und Jan Pasmans zelyger huysfrouwen anderdeyls, van etlychen punthen nae yere beyden deylinghen van Lambrecht Ffryns zeliger achterge-laeten in mysverstant behalten, etlyche kleyne erffschafft etlyche gelt scholt, wylche twist und schellynghe mytz bede froemer friende vanden rechten genoemen und van den vorseiden wydwen myt verwylynghe und consent yere beyder kynder verbontlych oevergegeven aen dye twe eersame und geystlyche heren und prioers here Willem ¹⁾ prior then

¹⁾ WILLEM SMEETS (in RALM, *Archief Hoogeruts*, nr. 2999, BB n. 6, oud nr. 10, titelpaginerig : Registrum causarum et actorum sub R. D. Priore Guilielmus Smeets in Ste Cruce ab anno 1554 usque ad annum 1571 et sub R. D. Priore Crucio Bruyn usque annum 1618. Binnenkant : Acta administrationum causarum fratrum S. Crucis Guilhelmi SMEETS et F. Crutij de S. Crucis, en niet W. SMETS, zoals J. DARIS, (*L'Ordre du S. Sépulcre dans l'ancien diocèse de Liège*, in : PSHAL, VI, 1869, 308), H. MAESSEN (*Korte schets van de geschiedenis van de parochie Slenaken*, Maastricht [1911], p. 53) en W. GOOSSENS, (*Het klooster Hoogeruts...*, in : PSHAL, LV, 1919, p. 82) opgeven. Willem Smeets werd geboren

heylghen Cruytz und heren Richart ²⁾ prior Synte Odilienberge, dye selve uyt bevel und bede wye boeven geschreven myt insyght aller punthen vorseyd dese parthyen verglyechen und vereynyght hanen im voeghen naebeschreven. In den yersten ist verdraghén dat dye vyerdehalff mudde spelten opt dat panhuys Slenaken, off op ander goede onderpande soe voel pachs toe bewysen totter helschet toe van datum huden voirt aen tho : beyden syden gelyck halff und halff gebuert sullen worden und van der syden bys her gebuert hefft van den verloepen pechten der andere syden verrychten und eyns geven sall thien gulden brabants ³⁾. Ten anderden betreffende ingebracht kleyn stucke van erfflycheyt als vader, halff vader und kop ⁴⁾ (allet nae yere principael deylinghen) sal van datum huden voert aen blyven aender syden daert dyt pas befonden is worden alsoe tho blyven. Ten derden betreffende ingebrachte scholt tho beyden syden, soe daer van verscheyden wordt gefallen, und alle nyet bewijslych, daer by oech etlyche scholt und pynninghen ingebracht wederdeyls, is gesloeten myt insyght aller punthen vorseyd, dat scholt und wederscholt teghen den anderen genychtycht und doet sal syn, daer myt dye selvyghe parthyen deser twist fruentlich gescheyden syn und blyven sullen op eynen peen van neghen Rosen nobelen ⁵⁾ dey selve der myshaldender parthyen nae p[er]enrecht aff thoe nemen myt vorweten yeder parthey syn gerychskosten selffs uytgelacht oech selffs draghen sall sonder all bedroch und argelist und tot meerder vestycheit aller punthen vorsyd is deser tzedelen twe alleyns holdende doersneden myt A B C yeder partheye eyn gegeven und myt hantschryfft beyde der man boeven geschreven onderteyken. Datum Anno onss herrn XV^cLXII den 26 dach octobris.

Richardus vanden Cruytz Prior frater Guilhelmus prior opt
thoe Berghe propria manu. Cruytz propria manu.

te Sint-Pietersvoeren. Na het overlijden van prior Everhardus van Euchelen, † 22 nov. 1553, werd hij in 1554 tot prior gekozen. Hij overleed op 9 sept. 1572. Tijdens zijn prioraat werd het klooster in 1568 (begin Nederl. Beroerten), geplunderd en in brand gestoken door de troepen van Willem de Zwijger.

²⁾ RICHARD VANDEN CRUYTZ Richardus a Cruce, prior van Sint-Odiliënberg en provinciaal : 1550-1574. Zie Zr. M. HERESWITHA, *De priorij Sint Odiliënberg*, in : *Augustiniana*, XXI, 1971, p. 304-307, 736-737.

³⁾ *Brabantse gulden*, 1 gulden = 20 stuivers (1550 : Brab. gulden = karolusgulden).

⁴⁾ *vat* = oude graanmaat van circa 25 Kg.

⁵⁾ *kop* = oude kleine korenmaat, 1/4 van een vat.

⁶⁾ *Rozenobel* = gouden munt met afbeelding van een roos. *Supra*, nr. 19, vn. 10.

Nr. 27

Jan van Mombeek, provinciaal van de Nedergermaanse provincie (1574-1606) van de Heilig-Graforde, draagt het klooster van Hoogeruts, door oorlogsgeweld uitgebrand en vernield, over aan de priorij La Xhavée (onder Wandre, bij Herstal). Dit met instemming van Petrus Tilman, prior te La Xhavée.

Hasselt, 2 mei 1594.

A. ORIGINEEL : ontbreekt.

B. AFSCHRIFT : Perkament., akte opgenomen in de akte van 14 juni 1594, Zie nr. 28.

Joannes a Mombeek prior monastery et conventus fratrum ordinis canonicorum Sancti Sepulchri hierosolimitani loci de Henegouwe ac dicti ordinis monasteriorum et conventuum in Alemania bassa existentium provincialis ¹⁾ et preses, universis et singulis presentes literas inspecturis, lecturis pariter ac legi audituris ac alys quorum interest intererit aut interesse poterit quomodolibet in futurum, Salutem in domino sempiternam. Exigit nobis incumbentis muneris sollicitudo ut monasteriorum et conventuum nobis subiectorum conventualiter et juxta eorum regulas laudabiliter avinentium quo alacriores ad huiusmodi observantiam reddantur, necessitatibus subveniatur ac de comoda sustentatione pro quantitate onerum ac personarum in eis degentium quantum fieri cum ratione poterit provideatur, denique non minus nostre sollicitudinis debet esse ut monasteriorum collapsorum et in quibus regularis non viget observantia donec illa pristina integritati restituantur ne interea redditus et proventus illorum pereant, aut per inhabiles ac forsan vagabundos et apostatas consumantur aut dilapidentur, matura diligentia providere. Quum ^{a)} autem omnibus notorium ^{b)} sit ac sufficienti per nos ac nostros omne ^{c)} informatione ac perquisitione habita liquido nobis constet conventum sive prioratum

^{a)} quum : schrijfwijze in de 16^e eeuw gebruikelijk voor cum.

^{b)} notorium, foutief voor notum.

^{c)} omne, foutive schrijfwijze van de copist; moet zijn : omni, of omnes,

¹⁾ Jan van Mombeek. geb. ca. 1518 te Hasselt, overleden te « Hocht » (Lanaken bij Maastricht) in 1606. Reguliere kanunnik van de Heilig-Graforde, prior van Henegouw, provinciaal van de Nedergermaanse Ordesprovincie van 1574 tot 1606. Zr. MHERESWITHA, *Mombeek, Jan van*, in : *Nat. Biogr. W.*, III, 1968, kol. 572-574.

Sancte Crucis dicti ordinis prope Galoppiam ²⁾ situm, Leodiensis diocesis, a sexdecim ³⁾ annis vel circiter desertum et desolatum fuisse, siquidem ab eo tempore tam dicti conventus quam illius ecclesie structura et edificia incendio comsumpta et solo egnata ⁴⁾ sunt, et nunc causantibus horum temporum tumultibus et bellorum et dissidiorum turbinibus et calamitatibus nulla spes affulgeat brevi conventum predictum reedificari et ad regularem observanciam reduci posse, interim dicti duo conventus religiosi tantummodo supersunt qui, habitu regulari derelicto, cum omni licentia in seculo ac locis de heresi suspectis vivunt ⁴⁾ et de dicti conventus seu prioratus bonis et redditibus pro arbitrio disponunt, inter se dividunt et abliguriunt ^{e)}, hactenusque illorum rationem reddere noluerunt, ita ut timendum sit ne bona huiusmodi brevi pereant aut obscurantur ^{f)}, deinde se ad alicujus alterius conventus eiusdem ordinis gremium et societatem sepius licet a nobis amice? et in vim obedientie nobis tanquam superiori debite moniti et requisiti fuerint non sine apostasie... incursu ac magno cum

^{d)} egnata, moet zijn : equata.

^{e)} abliguriunt, moet zijn : abligurriunt.

^{f)} obscurantur, foutieve schrijfwijze; moet zijn : obscurentur.

²⁾ Hoogeruts. gelegen op de grens van het graafschap Dalhem en de vrije Rijksheerlijkheid Slenaken, bij Gulpen. Te Hoogeruts bestond een kapel van de parochie Sint-Maartens-Voeren, horend tot het bisdom Luik. In 1496 werd er de priorij Sanctae Crucis (ook Mons Calvariae geheten), van de Heilig-Graforde opgericht. Cfr. Zr. M. HERESWITHA, *De priorij St. Odilienberg*, in : *Augustiniana*, XXI, 1971, 292-294, 310-311. — ID., *Uit de Geschiedenis der Heilig-Graforde in België en aangrenzende gewesten*, in : *Augustiniana*, XXII, 1972, 418-420.

³⁾ Evenals de abdij van Rolduc werd Hoogeruts geplunderd en in brand gestoken in 1568 door het leger van Willem van Oranje (A.W.J. ALBERTS, *Geschiedenis van de beide Limburgen*. 2 dln, Assen, 1972, I, 146). Toen in 1579, Alexander Farnese de gebieden, ingepalmd door Willem van Oranje, veroverde, onderging de priorij Hoogeruts nogmaals hetzelfde lot. Cfr. *Supra*, vn. 2.

⁴⁾ De beslissing kan uiteindelijk niet uitgevoerd zijn geweest : De prior van Hoogeruts was toen Crucius Bruyn (1572-1623), geb. te Sint-Maartens-Voeren, geproft in 1564. Met twee van zijn medebroeders had hij na de ramp van 1579 een onderkomen gevonden in het kanunnikessenklooster te Sinnich, gehucht van de gemeente Teuven, gelegen op de grens van Nederl.-Limburg, op 4 Km. afstand van het klooster Hoogeruts. De anderen van zijn medebroeders hadden onderkomen gevonden in de omliggende parochies. Daar de onveilige ligging van het klooster, de heropbouw ervan onmogelijk maakte, werd op het patroonfeest van de priorij, nl. op Kruisvinding, Kruisverheffing, op een draagbaar altaar, in de ruïnes van de priorij, ieder jaar een plechtige H. Mis opgedragen. Cfr. Zr. M. HERESWITHA, *Uit de geschiedenis van de Heilig-Graforde ...*, in : *Augustiniana*, XXII, 1972, 199-203. — *Supra*, (Inleiding), tekst p. 477 en vn. 16.

totius populi christiani scandalo tum dicti ordinis detrimento ac summa ignominia redire detrectant et recusant, denique cum ibi in vicina reperiatur prioratus sive Conventus Montis Oliveti dicti ordinis pagi seu loti ^{g)} del'Phavee ⁵⁾ dicti Leodiensis diocesis cuius impresentiarum prior est frater Tilmannus Petri ⁶⁾, in quo quidem conventu ultre predictum priorem tres adhuc alij religiosi presbiteri ac professi degunt et in sua regulari observantia laudabiliter vivunt hospitalitatem exercent ac peregrinis ^{h)} hospitio excipiunt, se tamen his calamitosis temporibus nisi cum summa difficultate propter tenuitatem reddituum ac bonorum eiusdem, qui ad centum daleros ⁷⁾ liberos vix ascendunt, intertenere et sustentare non possunt, hinc est quod nos autoritate nobis ratione Provincialis muneris nostri attributa et consessa uti, ac huiusmodi scandalis et alijs premissis oportunum remedium adhibere volentes, predicti conventus seu prioratus sancte Crucis prope Galoppiam colonias omnes bona census, redditus et proventus, jura ac emolumenta omnia ad prenominatum Conventum sive prioratum montis Oliveti, donec tempora sint meliora seu ad tempus nobis et successoribus aut superioribus nostris bene visum, ad presens transferimus, dantes et concedentes eiusdem conventus seu prioratus Montis Oliveti, priori seu superiori, plenariam et omnimodum facultatem illa exigendi, levandi et recipiendi, ac etiam illa ad tempus et tempora solita et consu-

^{g)} loti, foutieve schrijfwijze; moet zijn : loci.

^{h)} peregrinis, foutieve schrijfwijze; moet zijn : peregrinos.

⁵⁾ De priorij Montis Oliveti te La Xhavée onder Wandre, heerlijkheid Herstal. *Supra*, nrs : 15 en 16.

⁶⁾ Petrus Tilman, prior te La Xhavée (159?-1613). In 1613 werd Jac. Crahea procurator te La Xhavée, omdat P. Tilman : « le quel à cause de cela (= maison fort endebté) avoit esté déposé de son office par l'Ordinaire ». AEL, *Carmes de La Xhavée*, bundel 12. *Histoire et administration* : Information touchant requête... de Ste Croix et de La Xhavée, p. 3. — Zr. M. HERESWITHA, *De priorij..... te St-Odilienberg*, in: *Augustiniana*, XXI, 1971, 310-312, 501.

⁷⁾ La Xhavée had in 1594 maar honderd daalders om te leven en de gasten te herbergen. Tijdens het prioraat van Jac. Crahea (1618-1667) werd dat inkomen van La Xhavée « y compris les rentes provenant des dotes des religieux, viendroient à la valeur de 436 pattacons par an en espèce ». (AEL, *Carmes de La Xhavée*, bundel 12, *Histoire et administration* : Information touchant requête de Ste Croix et de la Xhavée, 3.

De daalder werd eerst geslagen in Duitsland ca. 1560; waarde circa 30 stuivers. *Pattacon* = patacon, pattakon, patagon : zilveren muntstuk, in 1567 genoemd : Bourgondische rijksdaalder. J.A.N. KNUITEL, *Woordenboek der Nederlandse taal*, 's Gravenhage/Leiden, 1936.

eta si necesse fuerit arrendandi et locandi et in usus et necessitates dicti sui conventus convertendi et de receptis ac levatis quitandi et quitanciam dandi et de illis omnibus et singulis ita libere disponendi ac si dicti prioratus Montis Oliveti propria bona essent, et illi donata seu legata aut ab eo acquisita forent, proviso tamen quod locus in quo ecclesia sita fuit ad prophanos et inhonestos usus non applicetur, sed ibidem Crux erigatur et muro debite circumdetur ut memoria perpetua sit eiundem locum Deo dicatum fuisse. Volumus interim ut dicti duo religiosi predicti conventus Sancte Crucis ac in virtute obedientie districte precipiendo mandamus quatenus omnia et singula dicti Conventus Sancte Crucis registra, chartas, notulas et documenta redditus et bona eiusdem concernentia, nec non quecumque ornamenta, calices, casulas et reliqua tam dicte ecclesie Sante Crucis quam ipsiusmet conventus bona mobilia et utensilia ad manus dicti prioris conventus montis Oliveti debita cum expurgatione consignent et deliberent et se in dictum conventum montis Oliveti ac sub regulari observantia recipiant et reducant. Alioquin liceat eidem priori contra eosdem, nulla juris via observata, tanquam apostatos et rebelles etiam ad eorum incarcerationem procedere donec et quousque premissis omnibus et singulis per eosdem fuerit integraliter satisfactum ⁸⁾).

Nolumus autem propterea ut pie dicti conventus Sancte Crucis foundationes defraudentur, sed ad dicti prioris conventus Montis Oliveti dictamen super [...] io conscientiam eius onoramus pro posse in omnibus et per omnia, tam per ... seipsum quam suos religiosos nunc existentes et [bono] tempore fu[turos] statis temporibus laudabiliter illis satisfiat [.....]// in cujus rei testimonium pre[sen]tes literas manu nostra subscriptas nostri sigilli appensione communiri fecimus et mandavimus. Datum in oppido hallensi ¹⁾ sub anno a nativitate domini millesimo quingentesimo nona [gesimo quarto] mensis Maij die secunda subscriptum Johannes a Mombeeck prior et provincialis etc. ut supra. Et erant predictae littere. sigillate sigillo rubro in duplici cauda eis appendente.

¹⁾ Hallensi, moet zijn : Hasselensi.

⁸⁾ Deze bepalingen zijn nooit verwezenlijkt, want de prior van Hoogeruts : Crucius Bruyn, heeft samen met zijn medebroeders zijn priorij heropgebouwd en betrokken. *Supra*, 477 inleiding, en deze akte, vn. 4.

Nr. 28

Philips van Habsburg, koning der Spaanse erflanden, vorst der Nederlanden. bekrachtigt, op aanvraag van de prior van het Heilig-Grafklooster te La Xhavée onder Wandre, Heerlijkheid Herstal, de vereniging van de priorij te Hoogeruuts derzelfde Orde en van al de bezittingen van die priorij, met de priorij van La Xhavée.

Brussel, 14 juni 1594.

A. ORIGINEEL : RAH. Oorkonde.

Perkament. H. 44.5 cm. × Br. 64.5 cm. Plica 6 cm. Het zegel ontbreekt. — Op de plica : Par le Roy : De Buschere.

Philippe par la grace de dieu Roy de Castille, d'Arragon, de Leon, des deux Sicilles, de Hierusalem, de Portugal, de Navarre, de Grenade, //de Tolete ¹⁾, de Valence, de Galice, des Maillorques ²⁾, de Seville, de Sardaine, de Corbude, de Corsicque, de Murcie, de Jaen des Algarbes³⁾ de Algesire ⁴⁾, de Gibraltar, des Isles de Canarie et des Indes tant orientales//que occidentales, des Isles et terre ferme de la mer Oceane , Archiduc d' Austrice, duc de Bourgouigne, de Lothier, de Brabant, de Limbourg, de Luxembourg, de Geldres et de Milan, conte de Habsburg, de Flandres, //d'Artois de Bourgoingne ⁵⁾, de Thirol ⁶⁾, Palatin ⁷⁾ et de Haynneau ⁸⁾, de Hollande, de Zelande, de Namur et de Zutphen. Prince de Swave ⁹⁾, marquis du St. Empire de Rome, Seigneur de Frizi¹⁰⁾ de Salins ¹¹⁾, de Malines, des cite villes et //pays d'Utrecht, d'Overysseel et de Groeninge ¹²⁾ et dominateur en Asie et en Afrique. Scavoir faisons

¹⁾ Tolete = Toledo, gelegen in Spanje aan de Taagrivier.

²⁾ Maillorques = Mallorca of Majorca : het grootste eiland van de Balearen.

³⁾ Jaen des Algarbes : klein Moors koninkrijkje in Spanje (in 1246 door de christenen op de Arabieren heroverd), met Jaen als hoofdstad.

⁴⁾ Algesiras : stad en haven in het zuiden van Spanje, ten westen van Gibraltar.

⁵⁾ Vrije graafschap Bourgondië.

⁶⁾ Thirol = Tirol, streek in Oostenrijk en Italië.

⁷⁾ Palatin : Paltz, ten westen van de Rijn, in Duitsland.

⁸⁾ Haynneau = Hainaut = Henegouwen.

⁹⁾ Swave = Zwaben = Zwabenland, streek en oud hertogdom van het Heilige Roomse Rijk; gelegen tussen Thüringen, Beieren en Zwitserland.

¹⁰⁾ Frisi = Friesland.

¹¹⁾ Salins : heden hoofdplaats van het kanton (Jura) en arrondissement Poligny.

¹²⁾ Groeninge = Groningen, in Nederland.

a tous presens et advenir que recue avons l'humble supplication de notre bien aime messire Tilmannus//Petri, prieur ¹³⁾, du Couvent et monastere de Jerusalem seituë a la Phavee soubz la haulteur et seigneurie de Herstal territoire de Brabant et diocese de Liege, contenant que comme par ces longues et durables guerres//intestines et temps troublens les biens et revenus dudict monastere sont tant ruinez, gastez, divastez et perduz quil ny reste que environ cent daldres par an pour alimenter et entrete (nir les) religieux d'icelluy, estant//presentement encoires quatre en nombre sans la charge de hospitalite quil leur convient porter aux pellerins selon la foundation dudict monastere Et que passe seize ans ou un plus ung aultre monastere du mesme ordre dict//le Couvent de Sainte Croix prez de Gallop ¹⁴⁾ diocese de Liege ait este brusle, leglise d'icelluy ruine et les biens possedez par aucuns des religieux dont presentement ne sont que deux en vie, lesquels oblians leur//devoir et regle monachale vivans sans obediencie a leur superieur et estans par ainsi desbordez et indisciplinez. Si a messire Jehan de Mombeecke ¹⁵⁾ prieur du monastere et couvent de l'ordre susdit, seituë a Henegouw//environ la ville de Hasselt comme provincial et president de tous les monasteres et couvents dudict ordre aux Paysbas en vertu de sa commission et l'autorite par Icelle a luy attribue, pour remedier aux schandales et //confusions procedez par le susdit debordement des religieux dudict couvent de Sainte Croix et pour au couvent dudict Remonstrant deriger le moyen de pouvoir honestement alimenter ses religieux et porter les charges hospitalares et aultres en dependantes, adjoint et uny les biens, terres, cens, rentes, revenuz, droicts et tous emolumens dudict monastere de Sainte Croix a celluy dudict mont dolivete ¹⁶⁾, jusques a ce que ce temps//turbulent soit amende et que luy ou ses successeurs ou superieurs le trouveront aultrement convenir, transferant, donant et concedant au dict suppliant comme prieur ou aultre superieur dudict couvent dolivete//plaine et entiere faculte de les exiger, lever et recepvoir, iceulx donner en arrende et convertir au prouffict et utilite de son couvent et de sa recepte, donner quittance et de tous lesdits biens et chacun diceulx//si

¹³⁾ Petrus Tilman, prior van Mons Oliveti te La Xhavée, onder Wandre. *Supra*, p. 197, nr. 27, vn. 6.

¹⁴⁾ « *Sanctae Crucis vel Mons Calvarie* » = Hoogeruts bij Gulpen, *Supra*, (inleiding), tekst voor en vn. 16; nr. 27, vn. 4.

¹⁵⁾ Jan van Mombeek, provinciaal (1574-1606). *Supra*, nr. 27, vn. 1.

¹⁶⁾ *Mont des Olives* ou couvent de La Xhavée. *Supra*, nr. 15, nr. 16 en nr. 27.

librement disposer comme se fussent les propres biens de sondict couvent et a icelluy donne legate ou par luy ou ses predecesseurs acquis, ayant volu et mande au ses deux religieulx du dict couvent de Sainte croix// en vertu de districte obediencie quilz auroient a delivrer audict suppliant tous et quelcunques les registres, cartes et documens ausdicts biens concernans, ensemble tous ornemens, calices, casules et aultres meubles et utensiles//tant a leglise dudict Sainte Croix que au susdict couvent competans, soubz deue expurgation et quilz se ayent a reduire soubz regulaire observance audict couvent du mont d'Olivete: soubz la paine contenue es lestres dudict sieur//provincial surce expediees en la ville de Hasselt le quatriesme du precedent mois de may soubz ses signature et scel dudict provincial, dont la teneur s'ensuit de mot a aultre et est tel (Zie akte van 2 mei 1594, p. 84-88, nr. 27: « Joannes Mombeeck, prior duplici cauda eis appendente »). Et afin que ladicte a un [...]]//puisse avoir plain et entier effect selon sa forme et teneur desdites lettres dudict Seigneur provincial. si nous at ledict suppliant tres humblement supplie pour noz lettres potentes de confirmation ad []]//pour ce est il que nous ce que dict est considere inclinans favorablement a la supplication et requeste dudict remonstrant, avons la dicte union et adjunction comme ci dessus elle est [in]]//poincts clausules et articles confirme, ratiffie et approuve, confirmons, ratiffions et approuvons de nostre grace especialle par ces presentes, mandons et commandons partant par cesdites pres [entes lettres]]//chiers et feaulx les chancellier et gens de nostre conseil ordonne en Brabant et a tous nos justiciers et officiers et a ceulx de noz vassaulx ou Seigneurs, basseigneurs ^{a)} de nostre pays de Brabant et do[ustre. Meuse]// presens et advenir leurs Lieutenants et a chacun deulx cui ce regardera, quilz facent seuffrent et laissent le dict suppliant et ses successeurs de ceste nostre presente confirmation ratification []]//et approbation en la maniere que dessus plainement et paisiblement joyr et user a tousiours sans en ce leur faire ou donner ny souffrir estre faict mis et donne aulcun disturbier ou empech[ement-]]// au contraire. Car ainsy nous plaist il, Et affin que ce soit chose ferme et estable a tousiours avons faict et inserre nostre seel a ces prescrites. Donne en nostre ville de Bruxelles le // quatorzieme jour de Jung ¹⁷⁾. L'an de grace mil cinq cents nonantequatre de noz

^{a)} baseigneurs, moet zijn : banseigneurs.

¹⁷⁾ 14 juni 1594, te Brussel.

regnes asscavoir de Naples et Jerusalem le XLIeme 18) de Castille, Arragon, Seviles et des aultres le XXXIXe 19) et de [Portugal] // le XVe 20).

Nr. 29

Koning Filips IV van Spanje, als hertog van Brabant, verleent octrooi en amortisatie voor de plaats en een onbebouwd stuk grond bij de Jeker, buiten de oude Lenculenpoort (-gebied Vroenhoven-), gekocht door de kanunnikessen van het Heilig-Graf te Visé, voor het te Maastricht gestichte Bonnefantenklooster.

Brussel, 3 december 1629.

A. ORIGINEEL : Bibliothèque Nationale, Paris. Hs. lat. 9306, f. 16¹).

Perkament. H. 25 cm × Br. 62.5 cm; plica 7.5 cm. Ruiterzegel in rood was, hangend aan een dubbele staart van perkament en waarvan alleen het buitenboordsel aan de rechterbovenzijde is bewaard. — Links op de plica staat geschreven : « Byden Coninck. Loyens », in het midden : « VIII 1. V s. »

Philips 2) bij der graciën Goids Coninck van Castillien, van Arragon, van Leon, van beyden Sicillien, van Jherusalem, van Portugael, van Navarre, van Grenade, van Tholeten, van Valencie, van Gallicien, van Maillorquen, van Sivillien, van Sardania, van Corduvee, van Corsicque, van Murcie, van Jaen van Algarben, van Alegezire, van Gibraltar, van den Eylanden van Canarie, van den Indien soo Orientale als Occidentale, van den Eylanden ende Vastelanden der zee Oceane,

18) van Napels en Jerusalem, het 41ste jaar.

19) van Castilië e.a., het 39ste jaar.

20) van Portugal, het 15de jaar.

1) P. C. BOEREN, *Nalezing op de Maastrichtse charters te Parijs*, in PSHAL, C, 1964, 82 — RIJKSARCHIEF TE BRUSSEL, *Chambre des Comptes*, 657 : 12 mei 1629 — mei 1630, nr. 30. — Afschrift in RALM, *Sepulcrinessen van Maastricht, Documentenboek van het clooster der Canonickersen van het Heilig Graff deser stadt Maestricht, inhoudende d'Octroyen ende exemptie deses convents Anno 1751, nr. 1, fol. 1. — Zr. M. HERESWITHA, *De Vrouwenkloosters ...*, p. 162-163.*

2) Filips IV, koning van Spanje (1621-1665), vertegenwoordigd in de Nederlanden door zijn tante de Infante Isabella van Spanje, als gouvernante van de Nederlanden (1621-1633). Voor de andere namen van landen; zie nr 28, r 1-13.

Aartshertoge van Oostenrijk, Hertoge van Bourgognien, van Lothrijk, van Brabant, van Limborch, van Luxemborch, van Gelre ende Milaenen Graeve van Habsborch, van Vlaenderen, van Arthois, van Bourgognien, van Tirol, Palsgraeve van Henegouwe, van Hollandt, van Zeelant, van Namen ende van Zutphen, Prince van Swave ³⁾, Marquis ⁴⁾ van het heylich Rijck van Roomen, Heere van Vrieslant, van Salins, van Mechelen, van de steden van Utrecht, Overijssel ende Groeningen ende dominateur van Asien ende Affricquen. Allen den ghenen die dese onse opene brieven sullen sien, oft hoiren lesen saluut. Doen te weten dat wij ontfangen hebben de oitmoidige supplicatie van Priorisse ende Religieusen canonickerssen reguliere van het Orden van heylich graff tot Weset ⁵⁾, inhoudende hoe dat onse seer lieve ende seer beminde goede moije Mevrouw Isabel Clare Eugenia ⁶⁾, bij der gracen Goidts infante van Spaignien, gelieft heeft op het voorgaende advys van de Gouverneur en heer magistraet onser stadt Maestricht ⁷⁾ aen de verthoonderssen te gunnen, bij acte vanden tweeëntwintichsten december XVI^c ende sessentwintich ⁸⁾ dat sy soudén mogen binnen de selve onse stadt Maestricht, oprichten ende bouwen een nieuw clooster oft Convent ter plaetsen aldaer gedesigneert, de welke in eene opene vague erffve, nyet bewoont, oft bebouwen, inde groote van een bunder, ende ontrent twee royen ⁹⁾, dienende alleenelyck tot hoven, gelegen vast bij de

³⁾ *Prins van Swave* = van Zwaben. Zwabenland.

⁴⁾ *Marquis* = Markies, van het Roomse Rijk.

⁵⁾ *Weset* = Visé, aan de beide oevers van de Maas gelegen; stad waar van 1616 tot 1798, 1802, een vrouwenklooster van de Heilig-Graforde was gevestigd. Zr. M. HERESWITHA, *De Vrouwenkloosters* ..., 133-147.

⁶⁾ Isabella [Elisabeth] Clara Eugenia, vorstin der Nederlanden : 1598-1621; ° 1556, dochter van Filips II, die haar in 1598 de Nederlanden schonk. Zij huwde Albrecht van Oostenrijk (= Habsburg). Na diens dood (1621) regeerde zij als landvoogdes; zij overleed te Brussel op 1 dec. 1633. Zij was de tante van Filips IV. *Supra*, vn. 2.

⁷⁾ Maestricht, bij het kruispunt van de Maas en de oude heirbaan, die de grote handelsweg werd van Keulen naar de Zee. Maestricht behoorde tot het bisdom Luik, maar vanaf 1224 vormde het een dyarchie op wereldlijk gebied, nl. het was onderdaan van de prinsbisschop van Luik en van de hertog van Brabant. Zr. M. HERESWITHA, *De Vrouwenkloosters*, 161.

⁸⁾ Op 22 dec. 1626 schonk de landvoogdes Isabella aan de Sepulcrinessen van Visé, na advies van de gouverneur en de magistraat van Maestricht, de toelating om in die stad Maestricht een klooster op te richten.

⁹⁾ Vrije plaats ter grootte van 1 bunder. $\pm$ 2 roeden. Een bunder = 4 morgen of 20 grote roeden.

De oppervlakte van een bunder varieert van 87a. 17,818 ca. tot 1.273 1/3 Ha. Op heden is in Nederland één bunder = 1 Ha.

Jekere ¹⁰⁾ onder het graafschappe van Vroonhoff ¹¹⁾, buyten de oude stadsmueren alwaer verre rontomme geene kercke is, alsoo dat het voorseide nieuw clooster, boven dyen dat daer bij nyemant en wordt geincommodeert ooch sal dienen tot merckelijcke vercieringe der voorseide onser stadt, die aldaer ontrent is seer desolaet, maer alsoo dijen-nyettegenstaende swaericheyt gemaect wordt vande verthoonderssen in de voorseyde erffven te goeden, obsterende ^{a)} sekere onse ordonnantien prohibitoire en indien dat nochtans bij voorseide acte van permissie aen die selve verthoonderssen is macht ende autoriteyt gegeven om de voorseide erffven ten effect als boven te occuperen; andersseids soude de voorseide permissie wesen geheel illusoir, soo baden sij oitmoedelijck om onse opene brieven van octroy oft amortizatie daertoe dienende, waeromme soo eest, dat wy de redenen voorseide aangemerckt ende daerop gehadt het advys, soo vande voorseide gouverneur, als van de stadshouder ende schepenen van den vroonhoff ¹²⁾ voorseide, geneyght wesende ter beden, ende begeerte vanden voorseide verthoonderssen, hebben de selve gegundt, geoctroyeert ende geaccordeert, gunnen, octroyeren, ende accorderen midts desen onsen brieve vuuyt ^{b)} sunderlinger gracen dat sy de voorseide erffve, inde groote van ontrent een bunder ende twee royen, sullen mogen vercrygen ende beheeren totte stichtinge ende bouw van haer clooster, ende de selve ten eeuwigen daegen houden, besitten ende gebruycken, welcken coop ¹³⁾ indyen des noot sij, wij hebben geratificeert ende geaprobeert, rafiticeren ende approberen bij desen onsen brieve nyettegenstaend eenige ordonnantien oft blijde incompste, ende sonder prejudicie der selver in andere saecken, permitterende ende ordonnerende aen die van den vroonhoff

^{a)} obsterende, lat. obstante. Fr. obstant.

^{b)} vuuyt = van uyt.

¹⁰⁾ *Jeker of Geer* : een linkerbijvloed van de Maas, in Belgisch en Nederlands Limburg, en uitmondend in de Maas te Maastricht.

¹¹⁾ Graafschap Vroenhoven of van de Vroenhof. Het bestond uit de heerlijkheid Lenculen en de dorpen Heukelom, Montenaken en Welre, waarvan de hertog van Brabant alleen grondheer was. Zr. M. HERESWITHA, *De Vrouwenkloosters*, 161-162.

¹²⁾ schepenen van het hof van Vroenhoven.

¹³⁾ *Coop* : de 22 roeden grond worden gekocht door de Sepulcrinessen;. De vorst Filips IV schenkt hun gratis octrooi en de amortizatie van deze goederen. Er staat « coop » van de grond, zoals in de geschriften voor andere gevallen van : kopen altijd gemeld staat en niet « schenking ». Meerdere schrijvers geven ten onrechte op : « schenking van 22 roeden door Aartshertogin Isabella Zr. M. HERESWITHA, *De Vrouwenkloosters*, 163, tekst vóór en vn.2.

voorseid, dat sij de verthoonderssen in den naeme van den voorseide clooster oft convent sullen daerinne goeden ende erffven, ende haer verleen behourelijcke schepenebrieven, ende bescheet naer costuijme ende gewoonte, ontbieden daeromme ende bevelen onsen seer lieven ende getrouwen, die Cancellier ende andere luyden van onsen Raede van Brabant, ende allen anderen onse justicierien, officieren ende diennaren, dyen dat aengaen sal mogen, dat sij de voorseide verthoonderssen ende haere naercommelingen, van deser onser tegenwoirdiger gratie, ratificatie, approbatie ende octroy, midtsgaeters van dese voorseide erffve inder vuegen ende manieren boven verclaert, ten eeuwigen daegen peyselijck ende vredelijck doen ende laeten genyeten ende hen gebruycken sonder de voorsseide verthoonderssen oft haere naercommelingen nu, inde noch in toecommende tijden daer inne te laeten geschieden eenich hinder, stoot oft letsel ter contrarien. Want ons alsoo gelieft. Ende des t' oirconden hebben wy onsen segel hieraen doen hangen. Gegeven binnen onser stadt van Bruessel den derden december XVI^c negenentwintich. Boiss. V^t

Nr. 30

Overlijdensberichten van 1° Petrus, graaf de Pilca Korijcinski, generaal der Orde, proost van Miechow, overleden te Dantzig 20 januari 1681; 2° Laurentius ab Eschen, regulier kanunnik van de priorij te Hoogcruts, overleden te Hoogcruts 22 augustus 1701; 3° Zr. Joanna Daufine de Creft, reguliere kanunnikes in het klooster «Jerusalem» te Sint-Truiden, overleden aldaar 17 maart 1737; 4° Zz. Isabella a Speculo.

1°

A. ORIGINEEL : RALM, Archief Hoogcruts nr. 2996A : *Registrum bonorum*; is gekleefd aan de binnenkant van het kaftblad vooraan in het register.

Papier. H. 17.5 cm. × Br. 23 cm.

Anno Domini 1681. Mensis Januarij Die 26. Dantisci ¹⁾ in Conventu RR. FF. Predicatorum omnibus Ecclesiae Sacramentis rite praemunitus, viam universae carnis ingressus est, Illustrissimus et Reverendissimus Dominus Petrus ²⁾ Comes de Pilca Korijcinski Sanctae Hierosolymita-

¹⁾ Dantzig, (Pools Gdansk), havenstad aan de Oostzee; uitvoerhaven voor Polen.

²⁾ Petrus de Pilca Korijcinski, ° 1640- † 26 januari 1681. Zoon van Grootkanselier van Polen Stephanus de Pilca Korijcinski, van het adellijk geslacht Ascia en Petronella Gembicka, van het adellijk Huis Natecz. Zr. M. HERESWITHA, *Uit de geschiedenis van de Heilig-Graforde* in : *Augustiniana*, XXII, 1972, 400-402.

nae Ecclesiae Canonicus, Praepositus Miechoviensis, totius Canonici Ordinis Dominicae Resurrectionis, Custodum sacrosanti Dominici Sepulchri Hierosolymitani, Generalis Magister, Cathedralis Ecclesiae Pultoviensis ³⁾ Decanus, Camerarius honoris Innocentij X. ⁴⁾ Etc. Qui post absolutam in Aulis Hispanica et Lusitanica ⁵⁾ à Serenissimo Rege Poloniae in negotijs Regni illius, contrà infensissimum Christiani nominis hostem, legationem suam in Patriae finibus constitutus dissenteria diarià laborans, post continuum septennem capitis dolorem aliasque afflictiones, nunquàm tamen ad ultimum usque spiritum, de Ordinis sui propagatione ac incremento cogitare desiit. Pro cujus animae solatio religiosa precum vestrarum suffragia pro charitate vestra postulamus.

Requiescat in pace.

2°

A. ORIGINEEL : RALM, *Ibidem*, binnenkant van het kaftblad achteraan in het register.

Papier. H. 16 cm. × Br. 16 cm.

Anno Domini 1701. 22^a. Augusti in Conventu S. Crucis ⁶⁾ Canonicorum Regularium Ordinis S. Sepulchri Domini in Jerusalem, omnibus Ecclesiae Sacramentis praemunitus, obiit

R.D. LAURENTIUS AB ESCHEN ⁷⁾

aetatis suae 71. Professionis 45. Sacerdotii 44; pro cujus animae refrigerio, precum ac Sacrificiorum suffragia ex charitate postulamus.

Requiescat in pace.

³⁾ Pultusk of *Poeltoesk*, distrikthoofdplaats, gelegen op 50 Km. van Warschau (Warszawa), op de Narew-rivier, bijvloed van de Bug; residentie van de bisschoppen van Plotzk.

⁴⁾ Innocentius X : Jan Baptist Pamfili, ° Rome, paus : 15 sept. 1644- + 7 januari 1655. Indien de vermelding in het doodsbericht innocentius x juist is, dan ontving Petrus de Pilça Korycinski de titel van kamerheer van de paus, na zijn vierde en vóór zijn vijftiende jaar. Indien x een drukfout is, dan werd Petrus met die titel vereerd tijdens het pausschap van Innocentius XI. Innocentius XI, ° te Como 19 mei 1611, (Benedictus Odescalchi), paus van 21 sept. 1676 tot aan zijn overlijden op 11 aug. 1689.

⁵⁾ Lusitania = Portugal met Spanje, vormend het schiereiland Iberia, ten zuiden p. 473, 578, van de Pyreneeën.

⁶⁾ Hoogeruts onder Slenaken en Noorbeek (Ned. Limburg). *Supra*, (inleiding), p. 473, 478, tekst voor en vn. 17.

⁷⁾ Laurentius ab Eschen, gedoopt te Heerlen (Ned. Limburg) op 2 juli 1630,

A. ORIGINEEL : TASKI.

Papier. H. 13.5 cm. X Br. 19 cm.

JESUS MARIA JACOBUS

L'an de grâce 1737 le 17 mars en nôtre Cloître de Chanoinesses Régulières de l'Ordre du St. Sépulchre, dans la ville de St. Trond *) est pieusement décédée, munie des Sts. Sacraments, nôtre très-chère Consoeur

La Sœur *Jenne Daufine de Creft* *) choriste

Agée de 68 ans, Professe de 51, l'âme de laquelle nous recommandons dans vos charitables Prières et Saints Sacrifices. Requiescat in pace.

A Louvain, Chez Jean Jacobs.

zoon van Reneri van den Neschen en van Catharine?, ingetreden te Hoogeruts op--?, geprofest 25 nov. 1655, priester gewijd in 1656 of 1657. Hij was calligraaf en schreef een antifonarium (125 folio's), nl. het eerste van de drie handschriften die het register (of boek) bevat, dat berust in het ARCHIEF VAN HET GROOT SEMINARIE TE LUIK : « *Ex libris Bibliothecae majoris Seminarii Leodiensis* : 38, *Litt. A, nummer 20* ». Onderaan op fol. 1^r staat : hoc opusculum ad majorem Dei. B.M.V. et S. Jacobi justi honorem pro canonia S. Crucis per confratrem Laurentium ab Eschen, subditum eiusdem canonia; anno Dni 1680. — Waarschijnlijk is Laurentius ermee begonnen in 1680, toen hij cantor was in het klooster. De 125 folio's zijn van dezelfde hand geschreven. op de nog resterende rode notenbalken (fol. 125-128v) en de zwarte notenbalken (fol. 129-133) werd de muzieknotering en de tekst daarbij door hemzelf (of door een andere hand toen hij nog in leven was, ofwel reeds overleden) voortgeschreven. — *Ibid.*, 3de Hs. *Sequitur Catalogus confratrum in Domino defunctorum* [1740], fol. 2^r. — J. DARIS, *L'Ordre du Saint Sépulchre*, in : PSHAL, VI, 1869, 315.

*) Klooster Jerusalem te Sint-Truiden in het centrum van Haspengouw, fruitstreek. Zr. M. HERESWITHA, *De Vrouwenkloosters*....., 58-66.

*) de Creft : het hier cursief gedrukte, werd met de hand geschreven. FR. STRAVEN (*Les chanoinesses de l'Ordre du St. Sépulchre du couvent de Jérusalem à Saint-Trond*, in : *Bulletin de la section scientifique et littéraire de la Société des Mélaphiles de Hasselt*, XXXVIII, Hasselt, 1904, 90) tekent op : « de Creft, Jeanne-Delphine (Delphine de St-Eléazar), fille de Jean-Léonard, professe le 25 novembre 1685, mourut en mars 1737 ». — Zij werd geboren in 1668.

A. ORIGINEEL : BASkl, Overlijdensberichten.

Papier. Hs. H. 9cm. × Br. 15.3 cm.

JESUS, MARIA JACOBUS JUSTUS

In ons beslooten Clooster der Canonikersssen Regulieren van hy-
ligh fraff, binnen de Stadt St. Truyden, ben ik suster

Isabella, a speculo ¹⁰⁾

Overleden den 6 iulius 1760 tot voldoeninge van al mijne versuy-
melyckhyt, versoecke ootmoedelyc U hylige gebeden, eenen pater
noster in d'eer van de bloedige voetstappen Jesu dragende syn Cruys.

Requiescat in pace

(slot)

Zr. M. HERESWITHA.

¹⁰⁾ Fr. STRAVEN (Ibid., 90) tekent op : A. Speculo, Isabelle ou Elisabeth (Isabelle de St. Martin), fille de Martin [oudburgemeester] et d'Anne Lambrechts, naquit à St.-Trond le 24 octobre 1668, professe le 25 novembre 1685, décédée en juillet 1760. Het origineel draagt het volgend adres : « voor Masoer vanden[abe?] el dervyf wonden van Jesus soet, een Cruysgebedt voor arme ziele doet ».

In het artikel van Zr. HERESWITHA *Uit de geschiedenis der Heilig-Graforde*, in : *Augustiniana* XXII (1972) 398-468 zijn enige verbeteringen te brengen :

p. 437 vn. 73, laatste regel, *Bijlage II*, p. 462. p. 441 v.n. 96, aan te vullen, *Vigesimus quintus conventus Canonissarum est in Malmedy c1331: 1627-1797, ad quem plantandum acceptae sunt canonissae de conventu* : Huyensi.

p. 461 regel 21, *Pet^s* i.p.v. *Petr^s*.

p. 467 bijlage III, *Malmedy* : 1627-1797; *Mariembourg* : 1629-1791; *Aken* : 1626-1802; *Jupille* : 1658-1798; *Bouvignes* : 1666-1797.